

Utredningen av nuläget 2025

Slutrapport över VoimaVarha-projektets utredning av
nuläget samt projektets fortsatta åtgärder

Innehåll

1. Inledning	3
2. Funktionshinderservicen inom Egentliga Finlands välfärdsområde som verksamhetsmiljö	4
3. Utredning av nuläget.....	4
3.1. Bakgrund	4
3.2. Syfte med utredningen	5
3.3. Genomförande av utredningen	6
3.4. Deltagare	6
3.5. Tidsplan.....	7
4. Informationsbegäran och statistisk utredning	8
4.1. Resultat av informationsbegäran	8
4.2. Statistiköversikt	9
5. De centrala resultaten av enkäterna.....	10
5.1. Syftet med enkäterna	10
5.2. Genomförandet av enkäterna	10
5.3. Centrala iakttagelser	11
5.3.1. Enkät riktad till team inom funktionshinderservicen	12
5.3.2. Enkät riktad till familjer med barn med funktionsnedsättning	12
5.3.3. Enkät riktad till rådet för personer med funktionsnedsättning	14
6. Workshophelheter och deras centrala resultat.....	15
6.1. Syftet för workshophelheterna	15
6.2. Genomförandet av workshophelheterna	15
6.3. Centrala iakttagelser.....	16
6.3.1. Tjänstespecifika workshoppar	17
6.3.2. Tvärsektoriella workshoppar	18
6.3.3. Familjeworkshoppar	19
7. Uppföljning av klientprocessen	21
7.1. Syftet med uppföljningen	21

7.2. Genomförandet av uppföljningen	21
7.3. Centrala iakttagelser	21
8. Förhandsbedömning av konsekvenser	22
8.1. Genomförande	22
8.2. Beskrivning av de alternativ som granskades	23
8.2.1. Beskrivning av nuläget	23
8.2.2. Föreslaget alternativ: Familjekoordinator i varje team med ansvar för att upprätthålla den familjecentrerade verksamhetsmodellen	24
8.3. Sammanfattning	24
9. Slutsatser och fortsatt utveckling	25
9.1. Definition av målgruppen	26
9.2. Identifierade utmaningar i nuläget	26
9.2.1. Utmaningar i servicestigar och serviceprocesser	26
9.2.2. Utmaningar i tillgång till information, informationsflöde och förståelse av information	27
9.2.3. Otillräckligt genomförande av tidigt och helhetsmässigt stöd	28
9.3. Utvecklingsförslag	28
9.4. Vidareutveckling	29

Bilagor:

- Nykytilan selvityksen osaraportit:
- Kysely Varsinais-Suomen hyvinvointialueen vammaispalvelujen tiimeille
- Kysely vammaisten lasten perheille
- Kysely Varsinasi-Suomen hyvinvointialueen Vammaisneuvostolle
- Palvelukohtaiset työpajat
- Monialaiset työpajat
- Perheiden työpajat
- Ennakkovaikutusten ja lapsivaikutusten arviointi

Arbetsgruppen

VoimaVarha-projektgruppen:

Emily Laakso, VoimaVarha-projektets projektledare

Kaarina Räikkönen, VoimaVarha-projektets projektkoordinator

Linda Casagrande, VoimaVarha-projektets projektkoordinator

1. Inledning

Projektet VoimaVarha – en familjecentrerad verksamhetsmodell för boende för barn med funktionsnedsättning fokuserar på att utveckla tjänster som ges i hemmet samt servicehandledning, och på att beskriva och pilotera en ny, familjecentrerad modell. Målet med modellen är att möjliggöra för barn med funktionsnedsättning att bo kvar hemma genom att erbjuda behovsanpassade tjänster som ges i hemmet. Den stödjer familjernas vardag genom smidig servicehandledning och servicekoordination samt främjar ett kundorienterat, dialogbaserat och tvärprofessionellt samarbete.

Bakgrunden till projektet är den nya lagen om funktionshinderservice, som trädde i kraft 2025 och vars syfte är att trygga rätten för barn med funktionsnedsättning och deras familjer till tillräckliga, rättidiga och individuellt anpassade tjänster. Projektet medfinansieras av EU:s socialfond (ESF+) och genomförs under åren 2025–2028.

Enligt projektplanen är målgruppen särskilt de familjer där barn med funktionsnedsättning har omfattande behov av krävande stöd och vård och där risken är stor att barnet behöver bo utanför hemmet. Att stödja dessa familjer förutsätter fungerande, flexibla och hembaserade servicelösningar samt smidig servicehandledning. Målet med VoimaVarha-projektet är att utveckla dessa tjänster på ett familjecentrerat sätt så att de stärker familjernas välbefinnande och resurser samt möjliggör att barnen kan bo hemma.

I enlighet med projektplanen ingick det som en åtgärd att kartlägga situationen för barn i Egentliga Finlands välfärdsområde som behöver krävande stöd: hur många klienter som bor hemma respektive på institution samt vilket slags stöd som familjerna upplever att de behöver för att barnet kunde fortsätta bo hemma, då det är möjligt. Denna utredning av nuläget utgör grunden för projektets utvecklingsarbete.

Syftet med nulägesutredningen var att skapa en helhetsbild av de nuvarande tjänsterna, arbetssätten och strukturerna för stöd till barns boende i Egentliga Finland, samt att identifiera centrala styrkor, utmaningar och konkreta utvecklingsbehov som projektets åtgärder kan påverka. Målet var också att precisera projektets målgrupp.

Utredningen genomfördes med flera metoder och gav en omfattande och mångsidig helhetsbild av funktionshinderservicens verksamhet, kundprocesser samt erfarenheter hos olika aktörer. Resultaten kommer att utnyttjas i de följande faserna av VoimaVarha-projektet, i utvecklingen av tjänster, i skapandet och piloteringen av den familjecentrerade modellen samt i införandet av arbetssätten som en del av välfärdsområdets permanenta servicestruktur.

Slutrapporten för utredningen av nuläget sammanfattar de centrala resultaten och utvecklingsbehoven från delrapporterna. Delrapporterna, som är skrivna på finska, ingår som bilagor till slutrapporten i form av separata filer. Vid utarbetandet av rapporterna har artificiell intelligens använts som stöd för språkgranskning, sammanfattning och för att göra texten tydligare.

2. Funktionshinderservicen inom Egentliga Finlands välfärdsområde som verksamhetsmiljö

Egentliga Finlands välfärdsområde (Varha) är ett av Finlands största välfärdsområden och ansvarar för social- och hälsovårdstjänster samt räddningsverksamhet för nästan 500 000 invånare. I området arbetar cirka 23 000 yrkespersoner, och verksamheten har byggts upp utifrån de tidigare servicehelheterna i 27 kommuner.

Funktionshinderservicen inom Egentliga Finlands välfärdsområde ansvarar för ordnandet och beviljandet av tjänster enligt lagen om funktionshinderservice till personer som har en långvarig eller permanent sjukdom, funktionsnedsättning eller aktivitetsbegränsning och som därför behöver stöd och hjälp i sin vardag. Dessa tjänster och stödformer erbjuds när personen inte får tillräckliga eller lämpliga tjänster eller förmåner enligt annan lagstiftning, såsom socialvårdslagen eller hälso- och sjukvårdslagen. Verksamhetsmiljön påverkas av Varhas tvåspråkighet, vilket förutsätter att tjänster erbjuds både på finska och svenska.

Funktionshinderservicen i Egentliga Finlands välfärdsområde är indelad i sex områdeshelheter:

Team	Område
Team 1	Vakka-Finland, Reso, Rusko, Nådendal
Team 2	Salo, Somero, Naskarla
Team 3	S:t Karins, Lundo, Koskis, Aura, Pöytis, Loimaa, Oripää, S:t Mårtens, Pemar, Sagu
Team 4	Pargas, Kimitoön, svenskspråkiga Varha
Team 5 & 6	Åbo

3. Utredning av nuläget

3.1. Bakgrund

Utredning av nuläget är en del av åtgärderna enligt projektplanen för VoimaVarha-projektet. Inom projektet utvecklas hembaserade stödtjänster för boendet för barn i Egentliga Finland. Målet är att barn med behov av krävande vård och stöd samt deras familjer ska få tillgång till tillräckliga och rättidiga tjänster, och därigenom stödja barnens möjligheter att bo kvar hemma samt stärka familjernas resurser. Projektet medfinansieras av EU:s socialfond (ESF+) och genomförs under åren 2025–2028.

Bakgrunden till projektet är iakttagelsen att de tjänster och boendelösningar som idag erbjuds familjer inte alltid räcker för att möta behoven hos familjer med barn som behöver omfattande och krävande stöd och vård. Utmaningar har bland annat identifierats i de tjänster familjerna får, i servicehandledningen, i samordningen av servicehelheter samt i det multiprofessionella samarbetet mellan olika aktörer inom organisationen.

Utvecklingen av tjänsterna utgår från den nya lagen om funktionshinderservice (675/2023), som trädde i kraft 2025. Lagen betonar barnets rättigheter och vikten av helhetsinriktade tjänster som tillsammans bildar en ändamålsenlig helhet ur hela familjens perspektiv.

Målgruppen är familjer bosatta i Egentliga Finlands välfärdsområde där det finns ett barn med funktionsnedsättning och omfattande behov av krävande stöd och vård, samt en förhöjd risk för placering i boende utanför hemmet.

Hankkeen perustiedot	
Rahoittaja:	ESR+, Varha
Aikaväli:	1.4.2025 - 31.3.2028
Hankehaku ja valtakunnalliset tavoitteet:	Valtakunnallinen hankehaku Vammaisten henkilöiden oikeudet (ESR+) kesällä 2024. EU:n alue- ja rakennepolitiikan ohjelma: Uudistuva ja osaava Suomi 2021–2027. Toimintalinja: 4 Työllistävä, osaava ja osallistava Suomi, Erityistavoite: 4.3. Valtakunnallisessa teemaohjelmassa "Yhdenvertaisuuden ja sukupuolten tasa-arvon edistäminen, huono-osaisuuden torjunta" alatavoitteena vammaisten henkilöiden oikeuksien vahvistaminen YK:n vammaissopimuksen mukaisesti.
Kohderyhmätyyppi:	Palveluiden kehittäminen (Hanke on tyyppiä, jossa varsinaisena kohderyhmänä ei ole henkilöitä)
Budjetti:	75% / 763 797 €
Omarahoitus:	25% / 190 953 €
Kustannusmalli:	Flat rate 40% kehittäminen
Resurssi:	Kolme työntekijää (3 x 100%)
Toteuttava taho organisaatiossa:	Vammaispalvelut
Yhteistyökumppanit:	Eloisa, Luvn, Pirha, Lapha, THL, Hyvil, Kehitysvammaisten tukiliitto ry, Invalidiliitto, Tukena, Vapi ry ja FDUV. Ohjausryhmässä lisäksi STM ja Hämeen Ely-keskus.

3.2. Syfte med utredningen

Syftet med utredningen av nuläget var att skapa en realistisk och tillförlitlig helhetsbild av projektets utgångsläge. I enlighet med projektplanen var en av projektets åtgärder att kartlägga situationen för barn med omfattande behov av stöd inom Egentliga Finlands välfärdsområde, hur många klienter som bor hemma eller på institution samt vilket stöd som familjerna upplever sig behöva för att möjliggöra barnets boende i hemmet när det är till barnets bästa.

Målet med utredningen var att skapa en helhetsbild av de nuvarande tjänsterna, arbetssätten och strukturerna för stöd i barnens boende inom välfärdsområdet. Samtidigt identifierades centrala styrkor, utmaningar och konkreta utvecklingsbehov som projektets åtgärder kan påverka. Utredningsarbetet bidrog även en precisering av projektets målgrupp.

Utredningen av nuläget var avgörande för projektet, eftersom den utgör grunden för det fortsatta utvecklingsarbetet. Utan en noggrann analys av utgångsläget riskerar åtgärderna att bygga på felaktiga antaganden, vilket kan minska effekten och öka riskerna. Utredningen fungerar också som en "kompass" för projektet genom att styra planeringen i rätt riktning och hjälpa till att rikta resurserna på ett ändamålsenligt sätt.

Under projektets gång utvecklas en ny familjecentrerad verksamhetsmodell samt en funktion som familjekoordinator. Utredningen av nuläget ger en grund för dessa utvecklingsåtgärder och stödjer en realistisk och målinriktad planering. Dessutom möjliggör utredning utvärdering av projektets effekter, eftersom det utan en tydlig beskrivning av utgångsläget inte går att på ett tillförlitligt sätt visa vilka förändringar projektet har åstadkommit.

Sammanfattningsvis var syftet med utredningen att strukturera nuläget och fastställa riktningen för utvecklingen så att projektets mål kan uppnås på ett effektivt och hållbart sätt.

3.3. Genomförande av utredningen

Utredningen av nuläget genomfördes med flera metoder för att skapa en omfattande och mångsidig helhetsbild av funktionshindersservicens verksamhet, kundprocesser samt erfarenheter hos olika aktörer. Material samlades in från Varhas personal, vårdnadshavare och Varhas råd för personer med funktionsnedsättning samt genom en begäran om uppgifter från kunskapsledningen inom Egentliga Finlands välfärdsområde.

Underlaget bestod av en enkät riktad till personalen samt tjänstespecifika och multiprofessionella workshoppar. I workshopparna granskade medarbetarna utmaningar, utvecklingsbehov och hur familjecentreringen förverkligas i ordnandet av tjänster för barn med behov av krävande vård och stöd och deras familjer. Med hjälp av dessa metoder fördjupades förståelsen för servicesystemets nuläge och centrala utvecklingsområden identifierades.

Kundperspektivet stärktes genom en enkät till familjerna och genom separata workshoppar där man kartlade familjernas erfarenheter av servicestigarnas smidighet, kvaliteten i bemötandet samt hur hela familjen beaktas i tjänsterna. Den Webropol-enkät som genomfördes för rådet för personer med funktionsnedsättning lyfte dessutom fram synpunkter från erfarenhets- och intresseaktörer, särskilt kring den lagstadgade tillgången till tjänster och centrala utvecklingsbehov i Egentliga Finlands välfärdsområde.

I februari 2026 kompletterades nulägeskartläggningen genom att en uppföljning av kundprocesser inleddes. Uppföljningen pågår fram till den 31 oktober 2026, och resultaten kommer att fogas till nulägesbeskrivningen efter att uppföljningen avslutats och resultaten analyserats.

Som en del av utredningen genomfördes även en förhandsbedömning av konsekvenser och en bedömning av barnkonsekvenser, med syfte att utvärdera hur tjänsterna påverkar barnens och familjernas välbefinnande.

Sammantaget bildade dessa metoder och det insamlade materialet en kompletterande och bred kunskapsbas som möjliggjorde en tillförlitlig och fördjupad bedömning av tjänsternas nuläge.

3.4. Deltagare

Utredningen av nuläget engagerade på ett omfattande sätt olika aktörsgupper inom Egentliga Finlands välfärdsområde. Deltagargruppen bestod av personal inom funktionshindersservicen, familjer till barn med funktionsnedsättning samt representanter i rådet för personer med funktionsnedsättning, liksom experter som företrädde olika yrkesgrupper inom Egentliga Finlands välfärdsområde. Den breda deltagarbasen stödde utredningens mål genom att bidra med mångsidig och erfarenhetsbaserad information om hur tjänsterna fungerar samt om familjernas behov.

3.5. Tidsplan

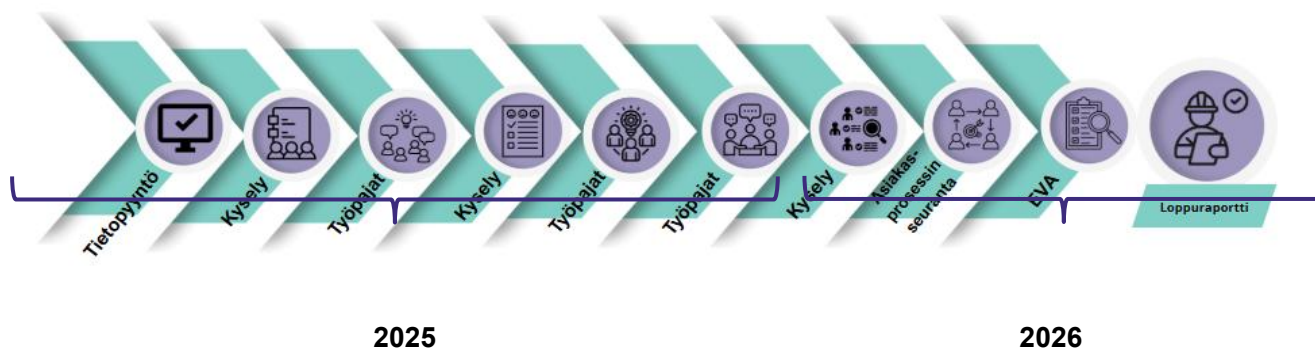
Projektets utredning av nuläget och de tillhörande åtgärderna genomfördes stegvis under åren 2025–2026. Processen inleddes med en informationsbegäran (05–09/2025), varefter materialet kompletterades med enkäter riktade till olika målgrupper, såsom team inom funktionshinderservicen (juni–september 2025), målgruppens familjer (30.9.2025–2.11.2025) samt en enkät riktad till rådet för personer med funktionsnedsättning (17.12.2025–6.1.2026).

Dessutom samlades information in genom tjänstespecifika workshoppar (8 workshoppar under perioden juni–september 2025), workshoppar riktade till familjer (26.11.2025, 8.12.2025 och 14.1.2026) samt tvärssektoriella workshoppar (24.11.2025, 30.10.2025, 8.1.2026 och 23.1.2026).

Granskningen kompletterades med uppföljning av kundprocessen, som inleddes i februari 2026 och pågår till den 31 oktober 2026.

Genom dessa olika faser skapades en mångsidig och tidsmässigt fortskridande helhetsbild av nuläget samt utvecklingsbehoven, vilken utnyttjades i förhandsbedömningen av konsekvenser våren 2026.

Figuren illustrerar processens framskridande och de olika faserna av datainsamlingen över tid:

4. Informationsbegäran och statistisk utredning

De statistiska indikatorer som ingår i projektplanen är:

- Andelen barn under 18 år med funktionsnedsättning som bor utanför hemmet minskar i förhållande till motsvarande åldersgrupp i välfärdsområdet.
- Antalet institutionsdygn för barn under 18 år med funktionsnedsättning minskar.

VoimaVarha-projektet har under projektperioden vid flera tillfällen försökt få fram statistik kopplad till målgruppen. Insamlingen av statistiska uppgifter har dock varit utmanande, eftersom den nödvändiga informationen inte har varit fullt tillgänglig. Till exempel har det saknats enhetlig och exakt information om antalet barn under 18 år som är klienter inom funktionshinderservicen eller om hur många som får en viss typ av tjänst. Detta beror på att välfärdsområdet har använt flera olika datasystem, där uppgifter har registrerats på något olika sätt.

Alla nödvändiga statistiska uppgifter finns inte heller i organisationens egna databaser. Exempelvis saknas färdiga uppgifter om antalet vårddagar inom institutionsservice för barn under 18 år som får krävande funktionshinderservice. För att få fram exakt information skulle dessa uppgifter behöva räknas manuellt.

Datainsamlingen förväntas förenklas under de kommande åren tack vare det gemensamma informationssystem som nu används. Den mest tillförlitliga statistiken över mottagare av tjänster enligt den nya lagstiftningen kommer dock att finnas först år 2028, när alla beslut enligt den gamla lagen har uppdaterats i enlighet med den nya lagen.

4.1. Resultat av informationsbegäran

VoimaVarha-projektet lämnade i maj 2025 in en begäran om uppgifter till kunskapsledningen inom Egentliga Finlands välfärdsområde. Målet var att få ut data ur informationssystemen som omfattar verksamheten från och med den 1 januari 2023. Med hjälp av begäran ville man kartlägga det totala antalet klienter under 18 år inom funktionshinderservicen, liksom antalet klienter med behov av krävande stöd, deras åldersfördelning och geografiska fördelning inom välfärdsområdet.

Dessutom efterfrågades uppgifter om hur stöd för barns boende och serviceboende har genomförts både enligt den nya lagen om funktionshinderservice och enligt tidigare lagstiftning (8 § i lagen om funktionshinderservice och 2 § i lagen angående specialomsorger om utvecklingsstörda). Granskningen syftade till att omfatta både tjänster som ordnas utanför hemmet – såsom serviceboende med heldygnsomsorg i en boendeenhet, familjevård samt egen produktion och köptjänster – och olika former av stöd för boende och serviceboende som ges i hemmet.

Därtill granskades hur barnfamiljstjänster enligt socialvårdslagen (hemservice, familjearbete och förebyggande familjearbete) fördelas samt andelen klienter med behov av särskilt stöd inom dessa tjänster.

Våren 2025 övergick välfärdsområdet från flera separata informationssystem till ett gemensamt system. På grund av övergångsskedet hade uppgifterna ännu inte sammanförts, vilket innebar att materialet fanns tillgängligt i fragmenterad form. Av denna anledning fanns det under

handläggningstiden för begäran, juni–september 2025, inget tillförlitligt och sammanhållet datamaterial att tillgå.

4.2. Statistiköversikt

Statistik samlades in från den nationella databasen Sotkanet, från FPA:s statistikdatabas Kelasto, från organisationens egen Power BI-databas samt direkt från personal inom funktionshindersservicen. Vid tidpunkten för rapportskrivandet hade ännu inte all statistik för år 2025 uppdaterats i Sotkanets statistikdatabas.

Indikaattori, Varsinais-Suomen hyvinvointialue	2023	2024	2025
Kehitysvammaisten laitospalvelun 0–17 v pitkäaikaisasiakkaat, Sotkanet ind. 2800	11	9	6
Kehitysvammaisten ympärivuorokautisen palveluasumisen 0–17 v pitkäaikaisasiakkaat (–2024), Sotkanet ind. 2829	6	11	13 tieto organisaatiosta
Vammaispalveluiden palveluasumisen / asumisen tuen piirissä tilastovuoden aikana, 0–17 v, Sotkanet ind. 3431	22	65	ei vielä saatavilla
Kehitysvammaisten laitospalvelu, 0–17-vuotiaiden hoitopäivät (–2024), Sotkanet ind. 2810	5 605	5 326	-
Alle 18-vuotiaiden lasten omaishoitajien määrä Varsinais-Suomen hyvinvointialueella (Oima)	1225	1381	1368
Omaishoidon tuki, 0–17-vuotiaat hoidettavat vuoden aikana Sotkanet ind. 2100	975	1 027	1007
Omaishoidon tuki, 0–17-vuotiaat hoidettavat, aktiiviset 31.12.2025 (Oima)	-	-	868
Omaishoidon palkkioluokka 1, 0–17-vuotiaat hoidettavat, aktiiviset 31.12.2025 (Oima)			625
Omaishoidon palkkioluokka 2, 0–17-vuotiaat hoidettavat, aktiiviset 31.12.2025 (Oima)			162
Omaishoidon palkkioluokka 3, 0–17-vuotiaat hoidettavat, aktiiviset 31.12.2025 (Oima)			81
Alle 16-vuotiaan vammaistuen saajia hyvinvointialueella, perustuki. Luvusta puuttuvat 16–17-vuotiaat. (Kelasto)	3 337	3 506	3 619
Alle 16-vuotiaan vammaistuen saajia hyvinvointialueella, korotettu tuki. Luvusta puuttuvat 16–17-vuotiaat. (Kelasto)	1 360	1 472	1 430
Alle 16-vuotiaan vammaistuen saajia hyvinvointialueella, ylin tuki. Luvusta puuttuvat 16–17-vuotiaat. (Kelasto)	129	126	120
Kodin ulkopuolella asuvia yhteensä (laitosp., asumisyksikkö) N1	17	20	19
Alle 18-vuotiaita asukkaita hyvinvointialueella (Sotkanet ind. 1065) N2	84 484	84 083	83 733
Kodin ulkopuolella asuvien vammaisten lasten suhteellinen osuus hyvinvointialueen vastaavan ikäisestä asukkaista (N1:N2x100)	0,020	0,024	0,023

5. De centrala resultaten av enkäterna

5.1. Syftet med enkäterna

Inom VoimaVarha-projektets utredning av nuläget genomfördes tre separata enkäter. Det gemensamma syftet var att samla in information om situationen för barn med funktionsnedsättning som behöver krävande stöd och deras familjer, om utmaningar i serviceprocessen samt om behov av att utveckla tjänsterna.

Enkäten som riktades till teamen inom funktionshinderservicen hade som mål att kartlägga personalens syn på tjänsterna för barn med omfattande behov av vård och stöd och deras familjer. Med hjälp av enkäten ville man ta reda på vilka som ingår i målgruppen och vilka behov av stöd de har, på vilket sätt det har varit utmanande att ordna tjänsterna samt vilka de viktigaste orsakerna har varit till långvarigt boende utanför hemmet.

Syftet med enkäten till familjer med barn med funktionsnedsättning var att kartlägga deras erfarenheter av socialvårdens tjänster (till exempel funktionshinderservice, barn-, ungdoms- och familjetjänster samt närståendevård) och att samla in deras önskemål kring hur tjänsterna bör utvecklas.

Enkäten till råder för personer med funktionsnedsättning syftade till att klarlägga rådets medlemmars uppfattningar om kännedomen om tjänsteutbudet för barn under 18 år med funktionsnedsättning och deras familjer, om hur den lagstadgade tillgången till tjänster förverkligas inom Varha, hur familjecentrering beaktas vid planering och beviljande av tjänster samt om utvecklingsbehov inom tjänsterna i Egentliga Finlands välfärdsområde under åren 2026–2028.

5.2. Genomförandet av enkäterna

VoimaVarha-projektet genomförde tre separata enkäter som riktades till sex olika team inom Varhas funktionshinderservice och teamet för närståendevård, till familjer inom målgruppen samt till Varhas råd för personer med funktionsnedsättning. Alla enkäter kunde besvaras både på finska och svenska.

Målgrupp	antal svar (n)	Genomförandetid	Genomförandesätt
Funktionshinderservicens team + teamet för närståendevård	5	06–09/2025	E-post
Vårdnadshavare till barn med funktionshinder	49	10/2025	Webropol
Rådet för personer med funktionsnedsättning	10	12/2025–01/2026	Webropol

En enkät riktades till sex team inom socialt arbete och socialhandledning samt till teamet för närståendevård inom funktionshinderservicen i Egentliga Finlands välfärdsområde (Varha) under perioden juni–september 2025. Enkäten skickades per e-post till sammanlagt sju team, och svar erhöles från tre av dem. Teamen ombads besvara fem öppna frågor som syftade till att kartlägga personalens uppfattningar om barn med funktionsnedsättning som behöver krävande stöd och deras familjer. Särskild uppmärksamhet riktades mot situationer där det är utmanande att ordna tjänster i hemmet eller där det finns en risk för att barnet placeras utanför hemmet.

För vårdnadshavare till barn med funktionsnedsättning öppnades en Webropol-enkät under perioden 30 september–2 november 2025. Enkäten marknadsfördes vid ett seminarium riktat till familjer inom projektet, via tredje sektorn (föreningar som möter familjer med barn med funktionsnedsättning i regionen) samt via Wilma-portalen i specialskolor. I enkäten efterfrågades erfarenheter inom följande teman: delaktighet och möjligheter att påverka, tjänster som stöder vardagen och orken, föräldrarnas ork, hur väl tjänsterna motsvarar behoven, utmaningar i serviceprocessen samt samarbetet både inom välfärdsområdet och mellan välfärdsområdet och andra aktörer. I början av enkäten samlades bakgrundsinformation in, såsom antal barn, deras ålder samt vilka tjänster familjerna tar del av.

Webropol-enkäten till rådet för personer med funktionsnedsättning var öppen 17 december 2025–6 januari 2026 och skickades via rådets föredragande och sekreterare till dess 30 ordinarie medlemmar och 30 ersättare. Utöver enkäten fick medlemmarna en presentation av VoimaVarha-projektet samt en YouTube-länk till projektets inledande seminarium. Totalt inkom 10 svar, vilket motsvarar en svarsfrekvens på 16,7 procent.

5.3. Centrala iakttagelser

Det material som samlats in genom de tre enkäterna ger en bild av servicesituationen för barn med funktionsnedsättning och deras familjer i Egentliga Finlands välfärdsområde. Utifrån materialet framgår att servicesystemet delvis svarar mot familjernas behov, men att det i utvecklingsarbetet är motiverat att särskilt uppmärksamma serviceprocessernas förutsägbarhet, flexibilitet och samordning samt att stärka familjernas delaktighet. I samtliga enkäter framkommer att tjänster finns att tillgå, men att deras tillgänglighet, rättidighet och samordning varierar.

Det finns skillnader i perspektiv och betoning mellan enkäterna. Enkäten till team inom funktionshinderservicen lyfter framför allt strukturella frågor kring hur tjänsterna ordnas, såsom tillgången till resurser, hur det multiprofessionella samarbetet fungerar samt samordningen av krävande servicehelheter. Enkäten till rådet för personer med funktionsnedsättning fokuserar i högre grad på lagstadgad tillgång till tjänster, likvärdighet och hur familjecentrering förverkligas. I enkäten till familjerna framträder i sin tur de erfarenhetsbaserade perspektiven tydligare, såsom hur vardagen fungerar, familjernas möjligheter att påverka tjänsterna samt tjänsternas användbarhet och förutsägbarhet.

Sammantaget visar materialet att det finns tjänster som stödjer familjernas vardag, men att tillgänglighet, flexibilitet och familjernas delaktighet i serviceprocesserna inte förverkligas på ett likvärdigt sätt. I materialet identifieras också utmaningar i tydligheten i serviceprocesserna och i informationsflödet. Det finns oklarheter kring hur man ansöker om tjänster, hur informationen från tjänsterna förstås samt hur tjänsterna samordnas, vilket kan öka den upplevda belastningen för familjerna. Systemets komplexitet, osäkerhet och belastning påverkar familjernas välbefinnande negativt, och i utvecklingsarbetet betonas behovet av tydligare servicehandledning, starkare

multiprofessionellt samarbete samt flexibla tjänstelösningar som bättre motsvarar familjernas faktiska behov.

5.3.1. Enkät riktad till team inom funktionshindersservicen

Materialet baseras på totalt fem svar som inkom från två team inom socialt arbete och socialhandledning inom funktionshindersservicen samt från teamet för närståendevård. På grund av det begränsade underlaget är resultaten från enkäten inte generaliserbara, men de ger viktig bakgrundsinformation för projektet.

Enligt svaren består målgruppen av barn med omfattande och krävande stödbehov som förutsätter betydande, ofta dygnet runt, stöd. Gruppen är heterogen och omfattar bland annat svårt sjuka nyfödda, barn med flerfunktionsnedsättning, barn med intellektuell funktionsnedsättning samt barn inom autismspektrumet som kan ha utmanande eller utåtagerande beteende, men även barn som inte har en tydlig diagnos och därför riskerar att hamna mellan olika system. Enligt respondenterna riktar sig stödbehoven bland annat till tillsyn dygnet runt, omvårdnad och handledning, kommunikation samt reglering av beteende. Många barn behöver kontinuerlig övervakning och omfattande stödinsatser i hemmet, som dock inte alltid finns i tillräcklig utsträckning. Dessutom lyfts familjesituationen (till exempel separationer eller vårdnadstvister) i vissa svar som en faktor som ytterligare försvårar helheten kring servicearrangemangen.

När det gäller ordnandet av tjänster beskrev respondenterna särskilda utmaningar i att samordna servicehelheter, i det multiprofessionella samarbetet samt i tjänsternas tillgänglighet och flexibilitet. Även betydelsen av resurser, arbetssätt och kompetens inom krävande vård framhölls som avgörande för att kunna erbjuda individuellt anpassade lösningar.

De faktorer som lett till boende utanför hemmet beskrevs som flera samverkande orsaker, såsom långvarig belastning på familjen, barnets omfattande behov av vård eller tillsyn, förändringar i familjesituationen samt utmaningar kopplade till boendemiljö och hjälpmedel. I resultaten betonas särskilt betydelsen av att stödet sätts in i rätt tid och i tillräcklig omfattning för att familjerna ska orka.

Att stödja barnens boende i hemmet förutsätter enligt svaren en tillräcklig och flexibel helhet av tjänster som beaktar hela familjens situation, inte bara barnets behov. Flera olika stödformer nämns, såsom vårdringar, stöd för närståendevård och tillhörande ledighet, korttidsvård, hjälpmedel samt förebyggande och tidiga stödinsatser. De beviljade servicehelheterna beskrivs som individuellt utformade kombinationer av flera olika stödformer.

5.3.2. Enkät riktad till familjer med barn med funktionsnedsättning

Ämnet för enkäten till familjer upplevdes som viktigt och väckte starka känslor. Detta märktes både i antalet svar och i innehållet av svaren. I svaren lyftes också många synpunkter som rörde andra teman, såsom familjernas belastning, hur hela familjen beaktas, ansökan och beviljande av tjänster och tillhörande riktlinjer, samt samarbetet mellan familjen och personalen och personalomsättningen. I flera svar beskrevs upplevda brister och den egna belastningssituationen.

Respondentgruppen visade sig vara mer heterogen än förväntat och delades i analysen in i fyra grupper utifrån användningen av tjänster: 1) mottagare av stöd för närståendevård vars barn också är klienter inom funktionshindersservice (47 %), 2) mottagare av stöd för

närståendevård där barnet inte är klient inom funktionshinderservice (29 %), 3) respondenter som varken hade stöd för närståendevård eller funktionshinderservice (möjligen andra tjänster, 14 %) och 4) respondenter vars barn var klienter inom funktionshinderservice men som inte fick närståendevårdsstöd (10 %). Svar på de öppna frågorna kom främst från personer med mer negativa erfarenheter än genomsnittet. Dessutom var antalet svar på öppna frågor tydligt lägre än på de obligatoriska frågorna, vilket innebär att de öppna svaren inte speglar hela respondentgruppens erfarenheter.

Familjernas erfarenheter av socialvårdstjänster i Egentliga Finlands välfärdsområde var sammantaget motsägelsefulla. Vid sidan av fungerande arbetssätt identifierades betydande brister, särskilt när det gäller familjernas delaktighet, tjänsternas flexibilitet och smidigheten i serviceprocesserna. Upplevelsen av delaktighet var i genomsnitt måttlig, men ungefär en fjärdedel av respondenterna upplevde att deras synpunkter inte beaktats. Särskilt familjer som inte hade beviljats några tjänster upplevde sig bli sämst hörda. I många svar kritiserades strikta beviljningskriterier, bristfällig servicehandledning och svag informationsöverföring. Samtidigt upplevde en del familjer samarbetet med personalen som fungerande, även om kommande förändringar väckte oro kring tjänsternas kontinuitet.

Möjligheterna att påverka de egna tjänsterna var ojämnt fördelade. Cirka 60 % upplevde att de i någon mån kunnat påverka sina tjänster, men en betydande andel ansåg sina möjligheter vara begränsade. Tjänsternas tillgänglighet, långa väntetider, osäkerhet och begränsade valmöjligheter ökade belastningen. Centrala stöd för vardagen var enligt svaren stöd för närståendevård och korttidsvård samt personlig assistans och transporttjänster, även om bristande flexibilitet i dessa begränsade deras fulla nyttjande. Stödet till föräldrarnas egen ork upplevdes på många håll som otillräckligt, och särskilt bristen på stöd i ett tidigt skede lyftes fram.

I serviceprocesserna betonades vikten av en fast kontaktperson. Personalomsättning försvagade förtroendet och kontinuiteten i tjänsterna, och osäkerhet kring tjänsternas tillräcklighet ökade familjernas belastning. Hur väl tjänsterna motsvarade behoven delade respondenterna: endast omkring en fjärdedel ansåg att de motsvarade behoven väl. Vanliga utmaningar var ett begränsat tjänsteutbud, bristande flexibilitet och svårigheter att hitta rätt tjänst. Samarbetet upplevdes fungera smidigare med aktörer utanför välfärdsområdet än inom Varha mellan olika yrkesgrupper, vilket pekar på strukturella och verksamhetsrelaterade utvecklingsbehov. Samtidigt framkom i de öppna svaren att det även finns utmaningar i samarbetet mellan familjer och yrkespersoner inom Varha.

Sammanfattningsvis visar materialet att det finns tjänster som stödjer familjerna, men att tillgänglighet, flexibilitet och delaktighet inte förverkligas likvärdigt. Utifrån resultaten finns behov av att stärka tjänsternas flexibilitet och individualisering (till exempel bättre anpassning efter familjens situation och förbättrad tillgänglighet över tid), tydliggöra serviceprocesserna (till exempel genom att utse en egen ansvarig kontaktperson), ge ett mer systematiskt stöd till föräldrarnas ork samt stärka familjernas upplevelse av delaktighet, förtroende och kontinuitet.

Centrala utvecklingsområden som framkom var att göra serviceprocessen och servicehandledningen tydligare, förbättra tjänsternas flexibilitet och behovsanpassning samt stärka familjernas delaktighet och förtroende i beslutsfattandet. Dessutom betonades behovet av att ge mer och tidigare stöd till föräldrarna.

5.3.3. Enkät riktad till rådet för personer med funktionsnedsättning

Enligt enkätresultaten upplever respondenterna att helheten av tjänster för barn med funktionsnedsättning och deras familjer i Egentliga Finlands välfärdsområde överlag är tillfredsställande, men samtidigt tydligt i behov av utveckling. Särskilda brister framträder i genomförandet av tjänster enligt primär lagstiftning, i hur familjecentrering beaktas samt i den likvärdiga tillgången till tjänster.

Respondenterna betonar att tjänster ofta inte finns i tillräcklig omfattning eller att de i praktiken inte beviljas trots ett uppenbart behov. Särskilt lyfts bristen på korttidsvård och hemservice för barnfamiljer fram, liksom de belastande effekterna av besparingskrav och byråkrati. Rättigheter enligt lagen om funktionshinderservice förverkligas inte heller alltid på ett enhetligt sätt, och möjligheten att få stöd tycks delvis bero på hur aktivt familjen själv kan driva sitt ärende. Gränssytor mellan olika tjänster – särskilt mellan funktionshinderservice och övriga barnfamiljstjänster – identifieras som en risk för att familjer ska falla mellan stolarna.

Materialet visar också att ett familjecentrerat arbetssätt i nuläget inte förverkligas i tillräcklig utsträckning. Familjens helhetssituation, belastning och vardagskrav synliggörs inte alltid i planering och beviljande av tjänster, och ansvaret för att få en överblick över servicehelheten ligger ofta kvar hos familjerna själva. Behovet av tydlig servicehandledning och en ansvarsperson som har ett helhetsgrepp om familjens situation betonas i svaren.

Resultaten lyfter även fram utmaningar i samordningen av tjänster, i informationsflödet samt i enhetligheten i yrkeskompetens och tillämpningspraxis. Det upplevs finnas variationer i hur lagstiftningen tolkas, vilket försvårar förutsebarhet och likvärdighet i tjänsterna. Samtidigt identifieras organisationer och kamratstöd som viktiga delar av familjernas stödnätverk och servicehelhet.

Centrala utvecklingsområden som framträder är behovet av tidigt och rätttidigt stöd, tydliga och samordnade servicekedjor, stärkt delaktighet för familjerna, utveckling av personalens kompetens samt ett tätare samarbete mellan olika aktörer. Dessutom betonar resultaten vikten av att se tjänsterna ur ett livscykelperspektiv, där barnets och familjens behov beaktas över tid, samt att stärka barnets delaktighet, vardagens fungerande och likvärdiga möjligheter i olika åldrar och utvecklingsfaser.

6. Workshophelheter och deras centrala resultat

6.1. Syftet för workshophelheterna

Inom utredningen av nuläget genomfördes tre separata workshophelheter: tjänstespecifika workshoppar, multiprofessionella workshoppar samt workshoppar för familjer. Det gemensamma målet för workshophelheterna var att fördjupa förståelsen för nuläge i tjänsterna för barn med omfattande behov av stöd och vård samt deras familjer, identifiera utvecklingsbehov och bedöma hur väl servicestigarna fungerar. Genom workshopparna skapades ett kunskapsunderlag som stöd för planeringen av VoimaVarha-projektets familjecentrerade verksamhetsmodell.

Utöver de gemensamma målen hade varje workshopserie sina egna fokusområden.

I de tjänstespecifika workshopparna kartlades, utöver de gemensamma målen, medarbetarnas syn på vilka barn som har omfattande behov av vård och stöd samt vilka barn och familjer som enligt deras erfarenhet hör till denna målgrupp. Dessutom behandlades metoder för hur man bättre kan stödja dessa barns möjligheter att bo kvar hemma samt familjernas ork i vardagen.

I de tvärsektoriella workshopparna var målet, utöver de gemensamma, att stärka dialogen mellan olika yrkesgrupper samt att kartlägga medarbetarnas syn på utvecklingsbehoven inom det tvärprofessionella samarbetet.

I familjeworkshopparna låg tyngdpunkten på att lyfta fram erfarenheter och perspektiv från familjer till barn med funktionsnedsättning samt att stärka familjernas delaktighet i utvecklingen av tjänsterna och den familjecentrerade verksamhetsmodellen.

6.2. Genomförandet av workshophelheterna

Tre separata workshophelheter genomfördes under perioden juni 2025-januari 2026. De tjänstespecifika och tvärsektoriella workshopparna riktade sig till Varhas medarbetare, medan workshopparna för familjer var avsedda för familjer med barn med funktionsnedsättning.

Workshophelhet	Målgrupp	Antal workshoppar	Antal deltagare	Tidpunkt och genomförandesätt
Tjänstespecifika workshoppar	Anställda	8	48	06–09/2025 Teams-workshop
Tvärsektoriella workshoppar	anställda	3	20	11/2025–01/2026 Workshop på plats
Familjeworkshoppar	Föräldrar till barn med funktionsnedsättning	3	11	11/2025–01/2026 Teams-workshop

Bild: Workshophelheter

Till de tjänstespecifika och tvärsektoriella workshopparna inbjöds medarbetare från följande tjänster:

- ÅUCS sjukhustjänster, kliniken för barn och unga: socialarbete och rehabiliteringshandledning
- Kund- och servicehandledning: kund- och servicehandledning Soihtu
- Tjänster för barn, unga och familjer: familjecenter samt specialtjänster för barnfamiljer
- Social- och funktionshinderservice: funktionshinderservice: närståendevård, socialarbete och handledning, tjänster för stöd i vardagen, boendeservice samt krävande funktionshinderservice
- Social- och funktionshinderservice: invandrartjänster

De tjänstespecifika workshopparna genomfördes under sommaren och tidig höst 2025. Deltagarna bjöds in antingen direkt via en Teams-inbjudan eller genom att deras närmaste chef vidarebefordrade inbjudan till medarbetarna. Totalt ordnades åtta tjänstespecifika workshoppar, samtliga genomförda på distans. Antalet deltagare varierade mellan 4 och 13 personer per tillfälle. Sammanlagt deltog 48 olika medarbetare, varav några deltog i flera workshoppar.

I samband med de tjänstespecifika workshopparna tillfrågades deltagarna om sitt intresse att även delta i senare tvärsektoriella workshoppar. Antalet deltagare i dessa behövde begränsas för att hålla grupperna hanterbara. Inbjudningar till de tvärsektoriella workshopparna skickades ut i god tid via e-post. Dessa workshoppar ordnades som fysiska träffar i lokalerna för krävande funktionshinderservice i Pemar. Totalt genomfördes tre workshoppar, vardera med en längd på 2,5 timmar. Sammanlagt deltog 20 olika medarbetare, och antalet deltagare per workshop varierade mellan 13 och 15 personer.

Workshopparna för familjer marknadsfördes samtidigt som en Webropol-enkät riktad till familjer med barn med funktionsnedsättning. Projektet skickade information om både enkäten och workshopparna via e-post till regionala funktionshinderorganisationer samt specialskolor. De föräldrar som anmälde sig fick i förväg ange tider som passade dem, och Teams-inbjudningar skickades därefter ut enligt dessa önskemål. Workshopparna hölls på kvällstid och varade i 1,5 timmar. Totalt deltog 11 olika föräldrar, med i genomsnitt cirka 6 deltagare per workshop.

6.3. Centrala iakttagelser

Resultaten från de tre olika workshophelheterna – de tjänstespecifika, de tvärsektoriella och familjeshoppingarna – är i många avseenden samstämmiga och kompletterar varandra. I samtliga workshoppar framkom tydligt ett behov av att utveckla tjänsterna för barn med omfattande behov av vård och stöd samt deras familjer mot mer sammanhängande, bättre samordnade och genuint familjecentrerade helheter. Iakttagelserna ger en samlad bild där strukturella och organisatoriska utmaningar i servicesystemet återspeglas i familjernas vardag och ork. Medarbetarnas och familjernas perspektiv motsäger inte varandra, utan förstärker snarare varandra: samma fenomen framträder på olika sätt på olika nivåer.

En gemensam observation i alla workshoppar är servicesystemets fragmentering och avsaknaden av ett helhetsansvar. Tjänsterna utformas ofta kring enskilda behov och insatser, utan en tillräcklig helhetsbild av familjens situation. Detta försvagar stödet och ökar belastningen på familjerna. I alla workshoppar beskrivs också fenomenet att klienter "bollas runt", det vill säga att de hänvisas vidare mellan olika aktörer utan att det finns en klar uppfattning om huruvida mottagaren verkligen är rätt instans för deras situation.

Ett annat centralt tema är bristen på samordning, samarbete och kontinuitet. I de tjänstespecifika och tvärsektoriella workshopparna identifierades organisatoriska och strukturella hinder, såsom oklara ansvarsområden, brister i informationsflödet och ofullständiga samverkansstrukturer. I familjeshopparna blev dessa utmaningar konkreta genom erfarenheter av att familjerna själva tvingas samordna tjänsterna, fungera som informationsförmedlare och bära ansvaret för helheten i en situation där deras resurser redan är begränsade.

I alla workshoppar betonades även betydelsen av ett familjecentrerat arbetssätt. I medarbetarnas perspektiv kopplades detta till ett respektfullt bemötande, dialog och att erkänna familjens expertis. I familjernas berättelser handlade det konkret om behovet av att bli lyssnade på, förstådda och bemötta som en helhet, inte enbart utifrån barnets enskilda servicebehov. Särskilt påtalades brister i att uppmärksamma föräldrarnas ork, syskonens situation och familjens samlade belastning.

Ett gemensamt tema i diskussionerna var också behovet av förebyggande och rätttidigt stöd. Tidiga insatser sågs som ett sätt att stärka familjernas resurser, förebygga kriser och minska behovet av mer omfattande och kostsamma tjänster längre fram.

Samtidigt fanns det skillnader i betoningen mellan workshophelheterna. De tjänstespecifika workshopparna fokuserade särskilt på att precisera målgruppen samt på nuläget i organiseringen av dess tjänster. Diskussionerna lyfte fram yrkespersoners erfarenheter av att tjänster ofta riktas mot enskilda behov utan tillräcklig helhetsbild, samt hur befintliga organisatoriska arbetssätt kan försvåra gemensamt arbete.

I de tvärsektoriella workshopparna vidgades perspektivet till strukturerna inom hela välfärdsområdet och servicesystemet. Här betonades särskilt gränsdragningar i lagstiftningen, tolkningsfrågor kring den nya funktionshinderlagen, den pågående utvecklingen inom välfärdsområdesreformen samt resursbrist. I dessa workshoppar framhölls starkt behovet av att utveckla strukturer för tvärprofessionellt samarbete och att fungerande samverkan gynnar både familjer och yrkespersoner genom att minska belastningen och möjliggöra en helhetsförståelse av familjernas situation.

Familjeshopparna lyfte i sin tur fram ett vardagsnära, erfarenhetsbaserat perspektiv som konkretiserade systemets utmaningar i familjernas liv. I föräldrarnas berättelser framstod servicesystemet som långsamt, oförutsägbart, svårt att överblicka och belastande. Särskilt framträdande var personalomsättning, minskade resurser, brister i informationsöverföring samt avsaknaden av en tydlig ansvarsperson. Familjernas erfarenheter visade också att enskilda yrkespersoners empati inte räcker om systemet i sig inte möjliggör kontinuitet, behovsanpassat stöd och en helhetsinriktad hjälp.

6.3.1. Tjänstespecifika workshoppar

I de tjänstespecifika workshopparna kartlades medarbetarnas syn på målgruppen för VoimaVarha-projektet, det vill säga vilka barn som har omfattande behov av vård och stöd samt vilka barn och familjer som hör till denna grupp. Utifrån diskussionerna kunde projektet precisera definitionen av målgruppen.

Enligt den förtydligade definitionen omfattar målgruppen barn som behöver omfattande vård, omsorg, tillsyn och stöd, i vissa fall dygnet runt. I gruppen ingår också barn med utmanande eller våldsamt beteende samt allvarligt sjuka eller funktionshindrade nyfödda och små barn.

Typiskt för målgruppen är att familjernas situation ofta är belastad eller har blivit kritisk som en följd av långvarig belastning, och att föräldrarnas resurser har försvagats.

I workshopparna diskuterades hur barn med omfattande behov av vård och stöd samt deras familjer identifieras, hur tjänsterna och samarbetet fungerar samt vilka utmaningar och goda praxis som finns i organiseringen av tjänsterna. Dessutom behandlades sätt att bättre stödja dessa barns möjligheter att bo kvar hemma och familjernas ork i vardagen.

Utifrån workshopparna framgår att de största utmaningarna i servicesystemet rör fragmenterade tjänster, bristande samordning och otydligt helhetsansvar. Detta kan leda till att familjerna får ett stort ansvar för att samordna och hantera tjänsterna, vilket ökar belastningen särskilt i situationer där barnets behov av stöd är omfattande och långvarigt.

Samtidigt försvårar interna organisatoriska utmaningar – såsom brister i informationsöverföring, separata informationssystem inom social- och hälsovården samt avsaknad av etablerade samarbetsrutiner – en smidig service och helhetsstyrning. I nuläget riktas tjänsterna ofta mot enskilda behov utan en tillräcklig helhetsbild, vilket försvagar effekten av stödet och familjernas upplevelse av att få tillräcklig hjälp. Detta understryker behovet av att betrakta tjänsterna som en sammanhållen och familjecentrerad helhet.

Baserat på diskussionerna i workshopparna framstår särskilt behovet av att stärka integrationen och samordningen av tjänster samt ett familjeorienterat arbetssätt som centrala utvecklingsområden. Det finns också ett behov av att utveckla gemensamma verksamhetsmodeller mellan social- och hälsovården. Vidare lyfts vikten av att förbättra informationsöverföring och kompatibiliteten mellan informationssystem samt att skapa strukturer och arbetssätt som möjliggör smidig informationsdelning och kontinuerligt samarbete mellan olika aktörer.

Den nuvarande praxis som fokuserar på enskilda behov, svarar inte tillräckligt mot familjernas helhetssituation i vardagen. Därför blir utvecklingen av en familjecentrerad servicehelhet central, med målet att stärka förutsättningarna för att barn med funktionsnedsättning ska kunna bo kvar hemma och att minska familjernas belastning.

6.3.2. Tvärsektoriella workshoppar

I de tvärsektoriella workshopparna framkom tydligt behovet av att utveckla tjänsterna för barn med omfattande stödbehov mot mer sammanhängande, familjecentrerade och välfungerande helheter. Medarbetarna beskrev nuläget som fragmenterat och oflexibelt, med bristfälliga strukturer för tvärprofessionellt samarbete, vilket skapar utmaningar både för familjer och för personal.

Medarbetarnas perspektiv lyfte fram flera strukturella problem, särskilt kopplade till att den nya funktionshinderlagen ännu inte är fullt etablerad, till gränsdragningsproblem mellan tjänster enligt olika lagar, otydliga interna riktlinjer, brister i informationsöverföringen, resursbrist samt ofullständiga strukturer för samarbete. De beskrev också att det förekommer mycket dubbelarbete i olika skeden av serviceprocessen.

Den nya funktionshinderlagen (675/2023) samt det faktum att välfärdsområdenas strukturer fortfarande är under uppbyggnad bidrar till oklarheter, särskilt i hur basservice och specialiserade tjänster förhåller sig till varandra. Tolkningsfrågor, föränderliga anvisningar och otydlig ansvarsfördelning skapar situationer där gränsdragningsproblem uppstår, klienter "bollas runt" och risken ökar för att de faller mellan olika tjänster.

Resultaten från de tvärsektoriella workshopparna visar att nuläget i organiseringen av tjänster för familjer med barn med omfattande stödbehov ligger i linje med tidigare forskning om

utmaningar inom funktionshindersservice, såsom fragmentering, byråkrati samt att själva processen att ansöka om, organisera och använda tjänster i sig kan vara belastande för familjerna.

Resultaten överensstämmer också i stor utsträckning med de generella utmaningarna i genomförandet av social- och hälsovårdsreformen. Vårdsområdenas identitet samt harmoniseringen av de tjänstenätverk och verksamhetsmodeller som övertagits från kommunerna är fortfarande under utveckling och kräver omfattande arbete. Begränsade resurser och krav på att balansera ekonomin inom snäva tidsramar innebär ytterligare utmaningar. Även vårdsområdenas roll i samarbetet med kommuner, privata aktörer och organisationer är fortfarande under utveckling och saknar etablerade arbetssätt.

Det mest centrala utvecklingsbehovet som lyftes fram var att stärka och systematisera strukturer som stöder samarbete. Särskilt betonades behovet av att utveckla arbete i par, konsultation och tvärprofessionellt samarbete för att förbättra tjänsternas smidighet och genomslagskraft. Eftersom barnet och familjen samtidigt kan vara involverade i flera olika processer och tjänster är det viktigt att tydligt definiera roller, ansvar och samarbetsformer. Medarbetarnas erfarenhet är att fungerande samarbete minskar belastningen både för familjer och yrkespersoner samt möjliggör en mer helhetsinriktad förståelse av familjens situation.

För att säkerställa tjänsternas rättidighet och effekt betonade medarbetarna behovet av att underlätta tillgången till tjänster, minska fördröjningar i processerna samt öka flexibiliteten och träffsäkerheten i de beviljade insatserna så att de bättre motsvarar familjernas individuella behov. De lyfte också fram vikten av att stärka tidigt stöd och förebyggande tjänster, som anses främja familjernas välbefinnande och minska behovet av mer omfattande insatser i ett senare skede. Bland utvecklingsförslagen lyftes även behovet av tydligare informationshantering och interna processer, bättre resursfördelning samt stärkt kompetens hos personalen.

I de tvärsektoriella workshopparna diskuterades också begreppet familjecentrering. I medarbetarnas synsätt innebär detta ett respektfullt bemötande, dialogisk interaktion samt att hela familjen och dess omgivande system, liksom relationerna inom detta, beaktas. Det handlar också om att respektera familjers individualitet, mångfald och unika situation. Ett familjecentrerat arbetssätt förutsätter att familjens egen expertis om sin situation och vardag erkänns, samt att deras delaktighet, handlingsutrymme och resurser stärks. Det kräver också en fungerande, partnerskapsbaserad samverkan både mellan familjer och professionella och mellan olika yrkesgrupper.

6.3.3. Familjeshopp

Familjeshopparna lyfte fram erfarenheter och perspektiv från föräldrar till barn med funktionsnedsättning, som i många avseenden var samstämmiga. Föräldrarna beskrev servicesystemet som tungt, långsamt och belastande för familjerna. Att ansöka om och få tillgång till tjänster kräver betydande tidsmässiga och mentala insatser, vilket tar av de redan begränsade resurserna. Oförutsägbarheten i servicestegen, långa handläggningstider och oklarheter kring hur, när och av vem beslut fattas ökar osäkerheten och försvårar familjernas vardagsplanering och ork. Även oro för att tjänster ska minska, förändras eller bli mer avgiftsbelagda skapar osäkerhet och stress i vardagen.

Brister i tillgången till information och i kommunikationen framkom tydligt. Föräldrarna upplevde Varhas webbplats och ansökningsblanketter som svåröverskådliga, och anvisningar kring tjänsterna som otydliga eller bristfälliga. Sen eller utebliven information, till exempel om

förändringar, tidtabeller eller klientavgifter, ökade belastningen och osäkerheten. Samarbetet mellan olika aktörer, såsom TYKS och funktionshinderservicen, upplevdes dessutom som svagt, och familjerna kände sig ofta tvungna att själva fungera som informationsförmedlare mellan systemen.

Den höga personalomsättningen bland socialarbetare och andra yrkespersoner lyftes fram som en av de största belastningsfaktorerna. Föräldrarna beskrev frustration över att ansvarspersoner byts ut ofta, att kontaktuppgifter är otydliga och att det är svårt att få kontakt. Varje gång en ny person tar över måste familjen återigen berätta sin situation och introducera barnets särskilda behov, vilket upplevs som tungt och tidskrävande. Tidigare erfarenheter av mer långvariga kontakter upplevdes som trygghetskapande och förtroendebyggande, medan det nuvarande systemet beskrevs som mer opersonligt och distanserat.

I workshopparna lyftes även fram att tjänsterna ofta fokuserar på det enskilda barnet. Enligt föräldrarna hamnar då syskon, anhörigvårdare och hela familjens situation i bakgrunden, vilket upplevdes som orättvist, särskilt i familjer med flera barn med särskilda behov eller andra belastande omständigheter. Föräldrarna upplevde också att tjänsterna sällan är flexibla eller anpassas till familjernas individuella situationer.

När det gäller bemötandet beskrev föräldrarna att enskilda yrkespersoner oftast är vänliga och empatiska, men att ett helhetsgrepp om familjens situation och konkret stöd ofta saknas. De mest betydelsefulla och stärkande erfarenheterna kopplades till anpassningsträning, där familjerna upplevde sig bli genuint bemötta, lyssnade på och förstådda. Upplevelser av gott om tid, multiprofessionellt arbetssätt och kontinuitet i personalen skapade en känsla av trygghet – något familjerna efterfrågar i hela servicesystemet. Även kamratstöd lyftes fram som en viktig resurs.

Utifrån workshopparna framträder behovet av att tydliggöra servicekedjan, öka förutsägbarheten och stärka stödet till hela familjen som centrala utvecklingsområden. Föräldrarnas erfarenheter av belastande ansöknings- och beslutsprocesser understryker behovet av smidigare arbetssätt som bättre stöder familjernas vardag. Utmaningarna kring information och kommunikation visar också att familjerna behöver tillgång till tydlig, begriplig och tillförlitlig information i rätt tid.

Brister i samarbetet mellan olika aktörer ökar den administrativa bördan för familjerna och förstärker behovet av tydligare gränsdragningar, bättre informationsflöden och fungerande samverkan. Det finns också ett tydligt behov av mer flexibla tjänster som kan anpassas till olika livssituationer och svara mot familjernas faktiska och individuella behov. Vidare behöver tjänsterna i större utsträckning beakta hela familjens situation, inklusive syskon, föräldrarnas ork och familjernas varierande livssituationer.

Tillräcklig servicehandledning och en namngiven ansvarsperson framstår som viktiga stöd för familjerna. Kontinuitet i personalen och tydlig ansvarsfördelning anses bidra till ökat förtroende och minska belastningen. Rollen som familjekoordinator framstår, utifrån workshopparna, som ett möjligt sätt att stödja familjer, särskilt i komplexa och belastande situationer – förutsatt att rollen är tydlig och skapar verkligt mervärde för familjerna.

7. Uppföljning av klientprocessen

7.1. Syftet med uppföljningen

Syftet med uppföljningen av klientprocessen är att beskriva och utvärdera hur klientfamiljernas serviceprocess fortskrider inom funktionshindersservicen i Egentliga Finlands välfärdsområde (Varha). Målet är att skapa en helhetsbild av processens gång från den första kontakten fram till att klienten har fått tjänster som motsvarar behoven, samt att bedöma hur väl processen överensstämmer med den beskrivna klientprocessen inom Varhas funktionshindersservice.

Målgruppen utgörs av familjer som under perioden 23.2–30.4.2026 för första gången ansöker om funktionshindersservice som stöd för ett barn med funktionsnedsättning. Genom uppföljningen produceras information om hur serviceprocessen fungerar och fortlöper i praktiken.

7.2. Genomförandet av uppföljningen

Rekryteringen av målgruppen genomfördes i samarbete med Åbo universitetscentralsjukhus (ÅUCS), Kliniken för barn och unga. Innan uppföljningen inleddes presenterades uppföljningen av klientprocessen för klinikens rehabiliteringshandledare och socialarbetare. Syftet med presentationen var att säkerställa att personalen hade tillräcklig förståelse för uppföljningens mål, innehåll och genomförande samt att skapa enhetliga rutiner för information och rekrytering av familjer.

I uppföljningen granskas hur klientprocessen fortskrider i olika skeden från första kontakt till ordnande av tjänster. Särskilt fokus ligger på hur bedömningen av servicebehovet genomförs, processens centrala skeden samt eventuella flaskhalsar, fördröjningar och överlappande arbete.

Processen granskas både ur klientfamiljens och organisationens perspektiv för att få en heltäckande bild av serviceprocessens funktion. I uppföljningen används flera indikatorer, såsom den totala längden på bedömningen av servicebehovet, antalet kontaktpunkter under processen samt om tjänsterna har ordnats inom den lagstadgade tidsfristen på tre månader. Dessutom granskas vilka tjänster som beviljats samt tidpunkterna för beviljande och inledande.

7.3. Centrala iakttagelser

Uppföljningen av klientprocessen var planerad att inledas 8.1.2026, då anteckningar i social- och hälsovårdens datasystem inom Egentliga Finlands välfärdsområde skulle integreras med Kantatjänsterna, det nationella informationssystemet för social- och hälsovård i Finland.

Utifrån diskussioner mellan projektet och ledningsgruppen för funktionshindersservicen konstaterades att övergången till ett nytt datasystem tillfälligt och ojämnt kunde påverka hur klientprocessen fortskrider, och att uppföljningen därmed inte skulle ge tillförlitlig information om processens normala funktion. Av denna anledning sköts starten av uppföljningen fram till ett senare datum, 23.2.2026.

Rekryteringen genomfördes under perioden 23.2–30.4.2026 i samarbete med ÅUCS Kliniken för barn och unga. Under rekryteringen nåddes totalt fyra familjer som för första gången hade ansökt om funktionshindersservice genom att göra en anmälan till socialvården för bedömning av stödbehov.

En familj som visade intresse för att delta i uppföljningen tillhörde inte målgruppen, eftersom familjen redan hade en befintlig klientrelation till funktionshindersservicen. Situationen klargjordes under ett rekryteringssamtal, där vårdnadshavaren informerades om att familjen inte uppfyllde deltagarkriterierna.

Uppföljningsperioden fortsätter till 31.10.2026, varefter materialet analyseras och inkluderas som en del av utredningen av nuläget. Resultatet av uppföljningen påverkar inte direkt åtgärderna inom VoimaVarha-projektet men kan bidra med ytterligare förståelse för hur servicevägen fortskrider.

8. Förhandsbedömning av konsekvenser

Lagstiftningen som styr välfärdsområdena förpliktar att på förhand bedöma hur beslut påverkar människors välbefinnande och hälsa samt att beakta konsekvenserna för olika befolkningsgrupper. Dessutom ska barnets bästa alltid sättas i främsta rummet i allt beslutsfattande som rör barn.

Som en del av nulägeskartläggningen genomfördes våren 2026 en förhandsbedömning av konsekvenser (*Ennakkovaikutusten arviointi, EVA*) samt en barnkonsekvensbedömning (*Lapsivaikutusten arviointi, LAVA*). I utvärderingen granskades två alternativ: nuläget samt ett utvecklingsalternativ där en familjekoordinator utses i varje team med ansvar för att upprätthålla ett familjecentrerat arbetssätt.

De analyserade alternativen utgår från målen i VoimaVarha-projektet och baserar sig på resultaten från nulägeskartläggningen. Inom projektet utvecklas och pilot-testas en familjecentrerad verksamhetsmodell för att stödja boendet för barn med funktionsnedsättning, vilket gör en jämförelse mellan nuläget och den nya modellen central för att bedöma konsekvenserna.

8.1. Genomförande

Beslutet om att genomföra en förhandsbedömning av konsekvenser fattades vid VoimaVarha-projektgruppens möte i januari 2026. I februari 2026 utsågs, inom ramen för projektgruppen, en föredragande för bedömningsprocessen, beredare samt deltagande aktörer. Bedömningen genomfördes i enlighet med anvisningarna för Egentliga Finlands välfärdsområde.

Vid förhandsbedömningen användes Kommunförbundets verktyg för konsekvensbedömning inom den elektroniska välfärdsberättelsen (www.hyvinvointikertomus.fi), vilket gav en struktur för dokumentationen och en systematisk analys av konsekvenserna. Effekterna bedömdes ur fyra perspektiv: individ/invånare, organisation och personal, ekonomi och livskraft samt barn och unga.

De jämförbara aspekterna i alternativen värderades på en skala från -3 till +3

-3 = mycket negativ påverkan / betydande försämring

-2 = tydligt negativ påverkan

-1 = något negativ påverkan

0 = ingen påverkan / neutral

+1 = något positiv påverkan

+2 = tydligt positiv påverkan

+3 = mycket positiv påverkan / betydande förbättring

Förhandsbedömningen av konsekvenser samt barnkonsekvensbedömningen genomfördes vid fyra tillfällen. Förutom VoimaVarha-projektgruppen deltog även en socialarbetare och en ledande socialarbetare från team 3 inom funktionshindersservicens socialarbete och socialhandledning.

8.2. Beskrivning av de alternativ som granskades

8.2.1. Beskrivning av nuläget

I den utredning av nuläget som genomfördes med hjälp av flera metoder identifierades ett antal utmaningar kopplade till servicesystemet, informationsflödet och samarbetet, vilka påverkar både servicen för klienterna och genomförandet av arbetet för medarbetarna.

I medarbetarnas arbete förekommer överlappande bedömningar av servicebehov, och ansvarsfördelningen samt anvisningarna kan delvis vara otydliga. Bedömningen av servicebehov försvåras ibland av brist på heltäckande klientinformation, vilket kan göra det svårare att få en samlad bild av situationen. Det finns utmaningar när det gäller tjänsternas flexibilitet och samordning, och det är inte alltid möjligt att genomföra serviceprocesserna inom de lagstadgade tidsramarna. Även planeringen av nätverksarbete kan vara utmanande. Det förekommer regionala skillnader i tillgången till tjänster, och det finns inte alltid tillräckliga resurser för systematisk uppföljning och utvärdering av effekter. Dessutom har utvecklingsbehov identifierats i genomförandet av basläggande tjänster, särskilt när det gäller kompetens och arbetssätt.

Ur tjänsteanvändarnas perspektiv kan servicesystemet upplevas som komplext. Ansvar för att samordna helheten är inte alltid tydligt, vilket kan leda till att klienten behöver ha kontakt med många olika aktörer. Hur familjens helhetssituation beaktas varierar, särskilt när flera familjemedlemmar är i behov av stöd. Vissa klienter upplever svårigheter att hitta rätt tjänst, och enligt vissa erfarenheter motsvarar de beviljade tjänsterna inte alltid behoven eller så inleds de med fördröjning. Samarbetet mellan yrkespersoner fungerar inte alltid smidigt, och brister i informationsöverföringen kan leda till att klienten måste upprepa samma uppgifter flera gånger.

8.2.2. Förslaget alternativ: Familjekoordinator i varje team med ansvar för att upprätthålla den familjecentrerade verksamhetsmodellen

VoimaVarha-projektet utvecklar en familjecentrerad verksamhetsmodell samt en tydligare rollbeskrivning för familjekoordinatören för att möta de utmaningar som identifierats i nuläget. I fokus står att i högre grad anpassa tjänsterna efter klienternas och familjernas behov. Detta kräver en utveckling av serviceutbudet samt mer social vägledning och praktisk servicehandledning, så att familjerna får rätt stöd i rätt tid och på ett ändamålsenligt sätt.

I modellen betonas att hela familjen ska beaktas: situationen för alla familjemedlemmar, även syskon, kartläggs och bemöts på ett helhetsinriktat sätt. Samtidigt uppmärksammas familjens nätverk och den bredare omgivningen som en del av stödet.

Ett centralt mål är att stärka ett klient- och familjeorienterat arbetssätt samt att stödja familjernas egna resurser. Detta stöds av familjekoordinatören, som samordnar helheten av tjänster och fungerar som stöd för familjen genom hela processen. Ansvar för servicehelheten och beslutsfattandet ligger dock hos klientens socialarbetare.

I utvecklingen av modellen betonas även ett förstärkt systemiskt arbetssätt och en bredare användning av metoder inom funktionshinderservicen. Ett perspektiv av collective impact samt olika metoder som stödjer interaktion bidrar till att möta familjerna och skapa förståelse för deras situation. Fokus på dialog och genuina möten ses som en central del av ett kvalitativt arbete.

Därtill lyfts utvecklingen och etableringen av multiprofessionellt samarbete och arbete i par i olika skeden av serviceprocessen. Samarbete sker med olika aktörer, såsom social- och hälsovård, småbarnspedagogik, skolor samt tredje sektorn. Dessa nätverk möjliggör ett mer heltäckande stöd och bidrar till att familjens situation beaktas brett och konsekvent i olika tjänster.

8.3. Sammanfattning

Vid Förhandsbedömning av konsekvenser analyserades och värderades båda de granskade alternativen systematiskt utifrån deras för- och nackdelar. Nuläget definierades som nollnivå (0) på skalan. Kortsiktiga effekter bedömdes inom projektets genomförandetid, medan långsiktiga effekter analyserades med en femårshorisont.

Utifrån förhandsbedömningen av konsekvenser framgår att en familjecentrerad verksamhetsmodell, där en familjekoordinator utses i varje team, sammantaget ger mer positiva effekter jämfört med

nuläget – särskilt när det gäller familjernas vardag, samordningen av tjänster och ett klientcentrerat arbetssätt.

Nuläget kännetecknas av fragmenterade tjänster, brister i informationsflödet, otydlig ansvarsfördelning och otillräcklig servicehandledning. Detta syns särskilt i familjernas ökade belastning, svårigheter att få tillgång till tjänster, bristande delaktighet samt att familjernas helhetssituation inte beaktas i tillräcklig utsträckning. I situationer som rör barn med omfattande behov av stöd ökar denna risken för fördröjningar i tjänster, att problem hopar sig samt att behovet av mer omfattande och kostsamma insatser ökar på längre sikt.

Den familjecentrerade verksamhetsmodellen möter dessa utmaningar genom att stärka samordningen av tjänster, det tvärprofessionella samarbetet och ett individuellt anpassat bemötande av familjer. Familjekoordinatorns roll tydliggör ansvarsfördelningen, stöder serviceprocessens framåtskridande och säkerställer att familjens helhetssituation, behov och resurser bedöms brett. Modellen ökar familjernas delaktighet, möjligheten att bli hörda och att påverka, och ger särskilt stöd till familjer med stora servicebehov.

Bedömningen visar att modellen förbättrar tjänsternas smidighet och rättidighet samt stärker samarbetet mellan olika aktörer. Detta bidrar också till att arbetet fördelas mer ändamålsenligt, minskar dubbelarbete och stöder på längre sikt personalens välbefinnande och produktivitet. En tidigare identifiering av stödbehov och bättre träffsäkerhet i insatserna kan dessutom bidra till att dämpa kostnadsökningen genom att minska behovet av mer omfattande tjänster.

Effekterna på jämlikheten är delvis dubbla: på lång sikt bidrar modellen till att tjänster riktas efter behov och stärker stödet särskilt för familjer i utsatt position, men på kort sikt kan pilotering i begränsade områden öka regionala skillnader. Modellen löser heller inte ensam strukturella utmaningar, såsom resursbrist, tillgång till tjänster eller strikta kriterier.

Ur barnens perspektiv stödjer den familjecentrerade modellen barnets bästa på ett helhetsinriktat sätt: den främjar barnets möjlighet att bo kvar hemma, stärker trygga relationer, stöder en balanserad utveckling och ökar barnets möjlighet att bli hört. Samtidigt stärks de vuxnas ork i familjen, vilket direkt påverkar barnens välbefinnande.

Sammantaget visar bedömningen att den familjecentrerade verksamhetsmodellen väl stöder välfärdsområdets strategiska mål om klientcentrerade, effektiva och kostnadseffektiva tjänster. Även om införandet av modellen förutsätter tillräckliga resurser, tydligare roller och etablerade arbetssätt, talar förhandsbedömningen tydligt för att modellen bör införas.

9. Slutsatser och fortsatt utveckling

I utredningen granskades situationen för barn med omfattande behov av stöd och deras familjer som bor i Egentliga Finlands välfärdsområde. Utredningen kartlade erfarenheter och synpunkter från familjer med barn med funktionsnedsättning, från medarbetare i organisationen samt från rådet för personer med funktionsnedsättning kring vilket stöd som behövs för att möjliggöra att barnet kan bo kvar hemma.

Vidare analyserades de verksamhetsmodeller, tjänster och arbetssätt som används inom välfärdsområdet samt hur väl de svarar mot familjernas faktiska behov.

Ett ytterligare syfte med utredningen var att precisera projektets målgrupp och identifiera centrala, konkreta utvecklingsområden kopplade till organiseringen av tjänsterna för målgruppen.

9.1. Definition av målgruppen

En av målsättningarna med utredningen av nuläget var att tydliggöra och precisera projektets målgrupp (barn med funktionsnedsättning som behöver omfattande stöd och vård). Målgruppen preciserades till familjer där barnet har omfattande behov av krävande stöd och vård samt har en ökad risk att behöva bo utanför hemmet. Till målgruppen har bland annat identifierats:

- barn som behöver omfattande, ibland dygnet-runt, vård, tillsyn, omsorg och stöd
- nyfödda eller små barn med allvarlig sjukdom eller funktionsnedsättning
- barn med utmanande eller våldsamt beteende
- samt familjer till barn med funktionsnedsättning där situationen blivit krisartad eller där föräldrarnas resurser har uttömts

Gemensamt för målgruppen är att familjernas behov inte kan tillgodoses enbart med enskilda tjänster eller att situationen kräver multiprofessionellt samarbete för att klärläggas.

9.2. Identifierade utmaningar i nuläget

De olika enkäterna och workshopparna ger tillsammans en omfattande och samstämmig helhetsbild av tjänsterna för barn med funktionsnedsättning och omfattande stödbehov samt deras familjer i Egentliga Finlands välfärdsområde. Familjernas egna erfarenheter, rådets för personer med funktionsnedsättnings synpunkter och medarbetarnas iakttagelser kompletterar varandra och visar att servicesystemet rymmer både fungerande praxis och betydande strukturella och verksamhetsmässiga brister som behöver vidareutvecklas.

I nuläget identifierades många utmaningar. En del av dessa hänger samman med förändringar i samhället och lagstiftningen samt med att organisationen är relativt ny och ännu under utveckling. Andra utmaningar är kopplade till serviceprocessen, organiseringen av tjänsterna och till att hela familjens situation inte beaktas i tillräcklig utsträckning.

I följande delkapitel sammanställs de centrala utmaningarna och utvecklingsområdena som är mest relevanta för projektets fortsatta utvecklingsarbete.

9.2.1. Utmaningar i servicestigar och serviceprocesser

Servicesystemet framstår för familjer ofta som fragmenterat, svåröverskådligt och belastande. Servicestigarna är otydliga, och ansvaret för att söka information, göra ansökningar, samordna olika aktörer och följa tidsfrister hamnar ofta på familjerna. Detta ansvar blir särskilt tydligt i situationer där barnet har omfattande och komplexa stödbehov och familjen samtidigt är i kontakt med flera olika tjänster. Tillgången till hjälp kan upplevas bero på familjens egen aktivitet och förmåga att navigera i systemet, vilket ökar både ojämlikhet och belastning.

De utmaningar i organiseringen av tjänster som medarbetarna beskriver kan leda till att föräldrar upplever att de måste kämpa för sitt barns och familjens rättigheter. Detta ökar familjens belastning och kan även leda till ett ökat behov av stöd för hela familjen. De kumulativa effekterna av denna belastning kan bli betydande och även återspeglas i ökade kostnader för servicesystemet.

Bedömningen av servicebehov försvåras i nuläget av brist på en samlad och heltäckande bild av klienten, och de nätverk som är relevanta för organiseringen av barnets tjänster identifieras inte alltid tillräckligt väl. I serviceprocessen förekommer också överlappande och delvis onödigt arbete samt otydliga ansvarsförhållanden, trots att riktlinjer för arbetsfördelning mellan olika serviceområden har tagits fram. Både familjer och medarbetare beskriver situationer där otydlighet kring servicestigen och ansvar leder till fördröjningar eller till och med att klienter faller mellan stolarna.

Yrkespersoner är medvetna om familjernas belastning och servicesystemets fragmentering, men upplever att de saknar tillräckliga strukturer, tid och resurser för att ta en samordnande roll. Serviceprocesser hinner inte alltid genomföras inom lagstadgade tidsramar, och planering av nätverksarbete upplevs som utmanande. Medarbetarna har inte alltid tillräcklig kännedom om andra serviceområdens utbud eller vem de ska kontakta. Tvärprofessionellt samarbete anses viktigt, men genomförs i praktiken ofta i stor utsträckning beroende på enskilda medarbetare. Även den nya funktionshinderlagstiftningen och välfärdsområdets ännu ofärdiga strukturer skapar osäkerhet och tolkningsutrymme i det dagliga arbetet.

Det finns variationer i tillgången till och genomförandet av tjänster. Särskilt bristen på tjänster som riktas hem, tillfällig vård och kortvarig omsorg lyfts fram i flera underlag. Beviljade tjänster passar inte alltid familjernas vardag om scheman eller genomförandeformer är alltför rigida. Tyngdpunkten i tjänsterna bör ligga på flexibla, individanpassade och rättidiga lösningar som stärker familjernas resurser innan belastningen blir alltför stor.

Tjänsternas effekt beror inte enbart på att de beviljas, utan på att de faktiskt fungerar i familjernas vardag. En utmaning i nuläget är att det inte finns tillräckligt med tid för systematisk uppföljning, vilket försvagar möjligheterna att utvärdera tjänsternas effekter.

9.2.2. Utmaningar i tillgång till information, informationsflöde och förståelse av information

I materialet framkom även utmaningar kopplade till tillgången till information, informationsflödet och hur begriplig informationen är. Ur tjänsteanvändarnas perspektiv är tillgången till information om tjänster och riktlinjer bristfällig, och det finns ett tydligt behov av att få information om olika förändringar. Familjerna vet inte alltid vem som ansvarar för barnets ärenden och vet inte heller vem de ska kontakta.

Ur medarbetarnas perspektiv har organisationens relativa nyhet och pågående utvecklingsskede medfört utmaningar. Processer och strukturer upplevs delvis som ofärdiga, och alla interna riktlinjer har ännu inte etablerats i praktiken. Det finns mycket information, men den är uppdelad på olika dokument, vilket gör det svårt att hitta rätt. Det finns även variationer i yrkespersoners kompetens och i tolkningen av regelverk – särskilt när det gäller tillämpningen av lagstiftning – vilket försvagar förutsägbarheten och likvärdigheten i tjänsterna.

Detta bidrar också till att familjer kan uppleva att tillgången till information är slumpmässig och beroende av vilken medarbetare de har kontakt med.

9.2.3. Otillräckligt genomförande av tidigt och helhetsmässigt stöd

Beaktandet av föräldrarna och hela familjen samt stöd för deras ork är ofta bristfälligt. Tjänsterna riktas främst till det enskilda barnet, trots att barnets välbefinnande är tätt sammanlänkat med hela familjens situation. Barnets stödbehov kan inte betraktas isolerat från familjens helhet. Föräldrarnas ork, syskonens situation och den samlade belastningen i vardagen är centrala faktorer för att möjliggöra barnets välbefinnande och att barnet kan bo kvar hemma.

Familjerna upplever särskilt att konkret stöd i hemmet – som gäller barnets vård, vardag, skolgång samt familjens och syskonens ork – är betydelsefullt för hela familjens välbefinnande. I nuläget efterfrågas inte föräldrarnas ork systematiskt, och familjens belastning bemöts inte alltid med konkreta stödåtgärder. Stödet kommer ofta sent eller först i krissituationer. Syskonens, närståendevårdarens och hela familjens situation beaktas ofta otillräckligt, och övriga familjemedlemmar får inte konsekvent servicehandledning.

Före bildandet av välfärdsområdena och under den tidigare funktionshinderlagens tid var det på många områden etablerad praxis att tjänster för barn med funktionsnedsättning i huvudsak ordnades inom funktionshinderservicen, och tjänster enligt den allmänna lagstiftningen erbjöds inte alltid. Den nya funktionshinderlagen betonar att även barn med funktionsnedsättning och deras familjer ska få tillgång till de primära tjänsterna. Förändringen har lett till ökad belastning särskilt inom barn- och familjetjänster, både i fråga om tänkesätt och verksamhetskultur samt utbildningsbehov.

En identifierad utmaning är att serviceproducenterna inte alltid har tillräcklig kompetens för att arbeta med barn med funktionsnedsättning. Det innebär att även om rätt tjänst beviljas, motsvarar den i praktiken inte alltid familjens behov.

9.3. Utvecklingsförslag

Utifrån nulägeskartläggningen identifierades flera centrala utvecklingsbehov. Synpunkterna från de olika respondentgrupperna – familjer, medarbetare och rådet för personer med funktionsnedsättning – är i hög grad samstämmiga och utgör en stark gemensam grund för det fortsatta utvecklingsarbetet. Nedan sammanfattas de utvecklingsförslag som framkommit i materialet:

1. Processer och arbetsanvisningar

- Tydliggöra serviceprocesser och ansvarsfördelning
- Komma överens om gemensamma arbetssätt för tvärprofessionellt samarbete

2. Tillgång till tjänster och rättidighet

- Stärka tjänster som riktas hem, tillfällig vård och tidiga stödinsatser
- Förkorta väntetider i serviceprocesserna och säkerställa att stöd sätts in i rätt tid
- Förbättra den regionala likvärdigheten och tillgängligheten i tjänsterna

3. Socialt arbete och beslutsfattande

- Effektivisera beslutsprocessen och minska dubbelarbete
- Stärka socialarbetarnas möjligheter till individuell bedömning
- Utse en ansvarsperson eller samordnande aktör för varje familj
- Öka social handledning och konkret servicehandledning samt flexibiliteten i tjänsterna utifrån familjernas individuella situationer

4. Samordning och tvärprofessionellt samarbete

- Utveckla samarbete och informationsflöde mellan olika aktörer
- Etablera strukturer som stödjer samarbete, såsom arbete i par och konsultationsrutiner
- Säkerställa att familjens situation bedöms som en helhet över organisationsgränser
- Stärka ett systemiskt arbetssätt och fokus på gemensam effekt inom funktionshindersservicen

5. Familjecentrering och delaktighet

- Stärka familjernas delaktighet i planering och beslutsfattande
- Systematiskt beakta hela familjens situation, inklusive syskon, nätverk och föräldrarnas ork
- Satsa på kvalitet i bemötande, kontinuitet och förtroendeskapande arbete

6. Uppföljning och effekt

- Förbättra systematisk uppföljning av beviljade tjänster så att de bättre motsvarar familjernas behov
- Utveckla utvärdering av effekter och datadriven styrning
- Ta tillvara klient- och erfarenhetsbaserad kunskap i utvecklingsarbetet

7. Personalresurser och kompetens

- Förtydliga och optimera resursfördelningen
- Öka nyttjandet av befintlig kunskap och kompetens
- Stärka kompetensen inom funktionshindersservice i bastjänsterna
- Öka utbildning och kunskap om andra serviceområdets utbud

8. Tillgänglighet till information och informationsflöde

- Utveckla informationssystemens synlighet och informationsflödet mellan social- och hälsovård
- Säkerställa att klientens egen ansvarsperson utses
- Förbättra informationsflödet inom organisationen
- Ta fram en tydlig tjänstekarta för medarbetare
- Utveckla Varhas webbplats för bättre överskådlighet
- Förbättra informationen till klienter och öka transparensen

9.4. Vidareutveckling

Ett stort antal utvecklingsförslag framkom, och de kan grovt delas in i två kategorier: utvecklingsbehov kopplade till projektets familjecentrerade verksamhetsmodell samt utvecklingsbehov som rör organisationens övriga verksamhet.

En del av de utvecklingsområden som lyftes fram på organisationsnivå var redan under beredning eller hade påbörjats vid tidpunkten för utredningen av nuläget. Exempel på sådana är centraliserad servicehandledning inom funktionshinderservicen, en ökning av antalet enheter för tillfällig vård samt gemensamma riktlinjer för arbetsfördelning mellan olika tjänster.

Vissa av utvecklingsbehoven kan påverkas genom projektets åtgärder, medan andra ligger utanför projektets direkta påverkan. I dessa fall kan projektet dock föra frågorna vidare som underlag för organisationens fortsatta utvecklingsarbete. I vissa avseenden kan utvecklingsbehoven även mötas genom medarbetarnas eget aktiva arbetssätt.

I följande tabell presenteras projektets centrala utvecklingsområden samt de utvecklingsområden som kan främjas både på organisationsnivå och av medarbetare, oberoende av projektet.

Projektet kan påverka och främja	Projektet kan inte påverka, men lyfter frågan vidare för kännedom	Arbetstagare kan själva främja
<ul style="list-style-type: none"> • Utveckling av den familjecentrerade verksamhetsmodellen: <ul style="list-style-type: none"> ○ En överenskommen verksamhetsmodell och process för ordnande av tjänster för målgruppen ○ Förstärkt servicehandledning och konkret stöd till familjen i serviceprocessen ○ Främjande av ett systemiskt arbetssätt inom funktionshinderservicen ○ Ett arbetssätt som beaktar hela familjen ○ Stärkande och koordinering av multiprofessionellt samarbete ○ Stärkande av uppföljning och utvärdering av effekter • Att svara på utbildningsbehov • Beskrivning av tjänstekarta • Stärkande av regionalt samarbete • Stärkande av metodkompetens 	<ul style="list-style-type: none"> • Utmaningar och utvecklingsbehov som identifierats i utredningen av nuläget • Identifierade behov av förändringar i förhållande till organisationens fastställda ramar (kriterier, tjänsteutbud, klientavgifter, resurser) 	<ul style="list-style-type: none"> • Ett klientorienterat arbetssätt och tydliggörande av processen för klienten • Ett dialogiskt arbetssätt och ett gott bemötande både gentemot klienter och kollegor • Planering av det egna arbetet så att utrymme lämnas för akuta klientärenden och nätverkssamarbete • Att föra vidare utvecklingsförslag gällande webbsidor samt behov av förändringar i servicebeskrivningar och kontaktuppgifter via den egna chefen.